

конци. Земахме от пещерата камъчета за лекарство, за здраве. Правеха машаланги и светеха с тях. Носеха и свещи. Чувала съм от ино време било- играели вътре на хармана хоро. Кат са съберат долу на поляната прават хоро." И още: "На тоз ден идваха всички от околността с гайди, с гъдулки. На тоз ден са посещава пещерата... Свират, играят... Има нещо, което прилича на олтарска врата. Мъчно са минава през него и са влиза навътре. Олтар го наричат, щото са отделя от цялата пещера."⁷⁰ А на пещерата „Нирец“ се събират жени на Великден. По описание има кладенец и стълбички. "Като влезеш в дупката от лява страна ниско имаше дупка - пещ, със свещи влизахме. По камъните, на стените имаше нарисувани, издълбани в камъните икони на Св. Иван Рилски, Св. Богородица, Христос и кандилце светеше пред нея. Кой го палеше не знам?!" И за двете пещери се знае, че има съкровище в тях. Дори съкровището в пещерата „Нирец“ се свързва с Райна княгиня.⁷¹

Интерес представлява и още един много съществен аспект на осмисляне на пещерата като съкровищница, което мотивира нейният сакрален характер. Според преданията най- много съкровища са скрити в пещера. Почти всички хайдушки войводи имат свои пещери, в които скриват своето съкровище.⁷² Много често манастирските и царските съкровища са скрити в пещера, която е със зазидан вход.⁷³ Освен че е топос с много активна роля в организацията на пространството, в етничното му усвояване,⁷⁴ и именно заради това, чрез пещерата се възпроизвежда немалко фолклорно знание за царе, манастири и войводи заедно с митологичните представи, в подчертан етнически контекст с директна съотносимост с българското етническо съкровище.⁷⁵ И като че ли се налага своеобразен семантичен контекст на топоса пещера с оглед корелативността му с разгледаните сюжетни ядра. Този контекст е в подчертана обвързаност със смислите на етническия код, продуциращи проявления в тези ядра.

Разгледаните три топоса са организиращи ядра в сюжетиката на фолклорното исторично знание. Те представляват маркери в местното знание, чрез които се осъществява номинацията на наследената информация в информационния код с оглед продуцирането на неговата жизненост. Водещ принцип в тази номинация е значимостта на случилото и случващото се съобразно своя модел на осмисляне. Битийността на всеки факт е мотивирана в контекста на този принцип и затова понякога незначителни на пръв поглед събития се превръщат в основни стимулатори в динамиката на възпроизвеждане на местното знание. Затова и фолклорната история притежава своя специфика на историчност, изцяло обвързана с морално- етичните критерии на колектива и случайността и случайното не са катего-